

ÕIEND

HALDUSJÄRELEVALVE TEOSTAMISE KOHTA TAPA GÜMNAASIUMIS

I SISSEJUHATAV OSA

- 1.1. Haldusjärelvalvet teostati Tapa Gümnaasiumis maavanema 26.01.2016 korralduse nr 1-1/16-55 „Haldusjärelvalve teostamine Tapa Gümnaasiumis“ alusel.
- 1.2. Järelvalvet Tapa Gümnaasiumis õppe- ja kasvatustegevuse üle teostas Lääne-Viru Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna inspektor Maaja Valter.
- 1.3. Järelvalve toimus ajavahemikul 09.02.2016 - 17.02.2016.
- 1.4. Haldusjärelvalve eesmärk oli saada ülevaade, kas ja kuidas on loodud igale õpilasele, sealhulgas õppekeelest erineva koduse keelega õpilasele, arenguks vajalik eakohane, positiivselt mõjuv ning arendav õppe- ja kasvukeskkond, kas ja kuidas toetatakse haridusliku erivajadusega õpilasi (edaspidi *HEV-õpilane*) ning kuidas on koolis korraldatud eesti keele lisaõpe.
- 1.5. Järelvalve käigus vesteldi kooli direktoriga, õppealajuhatajaga (edaspidi *õppejuhiga*), tugispetsialistidega, vallavanemaga, valla haridusspetsialistiga, õpetajatega, hoolekogu esimehega, õpilastega; tutvuti kooli dokumentatsiooniga; tutvuti kooli andmetega Eesti Hariduse Infosüsteemis (edaspidi *EHIS*), HaridusSilmas, tutvuti kooli õppe- ja kasvukeskkonnaga, sh õppe- ja kasvatustegevustega.
- 1.6. Lühikäsitluse õppeasutusest
  - 1.6.1. Õppeasutuse nimi: Tapa Gümnaasium
  - 1.6.2. Õppeasutuse liik: põhikool ja gümnaasium, mis tegutsevad ühe asutusena
  - 1.6.3. Omandivorm: munitsipaal
  - 1.6.4. Õppeasutuse omanik: Tapa Vallavalitsus
  - 1.6.5. Õppeasutuse aadress: Pargi tänav 12, Tapa linn, 45106, Tapa vald, Lääne-Virumaa
  - 1.6.6. Õppekeel: eesti keel.
  - 1.6.7. 10. veebruari 2016. aasta seisuga oli EHISe andmete alusel koolis 528 õpilast. Kooliastmeti jagunesid järgmiselt: I kooliaste 165, II kooliaste 140 õpilast; III kooliaste 150 õpilast ja gümnaasiumis 99 õpilast.
  - 1.6.8. Pedagooge on EHISe andmetel 54, sh direktor, õppejuht, logopeed, sotsiaalpedagoog.
  - 1.6.9. Kooli koduleht on <http://www.tapagymnaasium.ee>

II OLUKORRA KIRJELDUS

2.1. Õpilase arengu toetamise, sealhulgas õppekeelest erineva koduse keelega õpilaste toetamise, kajastamine Tapa Gümnaasiumi tegevuse alusdokumentides

2.1.1. Põhimäärus

- 1) Tapa Gümnaasiumi (edaspidi *kooli*) kehtiv põhimäärus on kinnitatud 13.01.2011 Tapa Vallavolikogu määrusega nr 37. Järelevalve ajal selgus, et käsil on põhimääruse uuendamine tulenevalt mittestatsionaarse õppe lõppemisest, samuti vajavad uuendamist hoolekogu ülesanded lähtuvalt „Põhikooli ja gümnaasiumiseaduse“ § 73 lg 1¹. Järelevalve ajal sai uue põhimääruse projektiga tutvuda.
- 2) Õpilase arengu toetamiseks on kooli põhimääruse § 21 lg 1 ette nähtud, et koolis selgitatakse välja õpilaste individuaalsed õpivajadused, valitakse sobivad õppemeetodid ning vajadusel diferentseeritakse õpet; kool tagab õpilastele, kellel tekib ajutine mahajäämus eeldatavate õpitulemuste saavutamisel, täiendava pedagoogilise juhendamise väljaspool õppetunde; kool tagab õpilastele eripedagoogi, psühholoogi ja sotsiaalpedagoogi teenuse; õpilastega korraldatakse vähemalt üks kord õppeaasta jooksul arenguestlust. Kooli põhimääruse § 21 lg 3 sätestab pikapäevarühma töö. Põhimääruse § 21 lg 4 ütleb, et huvitegevus toetab õppekava läbimist. Põhimääruse § 21 (Õpilase arengu toetamine) lg 5 nimetab ära raamatukogu rolli. Eesti keele lisaõppe võimalust kehtiv põhimäärus ei sätesta.
- 3) Järelevalve näitas, et kõik eelmises alapunktis nimetatud tegevused toimivad ja toetavad õpilasi.
- 4) Kooli põhimääruse § 21 lg 6 sätestab, et kool tagab õpilase koolis viibimise ajal tema vaimse ja füüsilise turvalisuse ning tervise kaitse ja et kooli kodukord sätestab meetmed õpilaste ja töötajate vaimse ja füüsilise turvalisuse tagamiseks. Järelevalve teostamisel selgus, et koolis toimib vahetundide ajal õpetajate korrapidamine, töötab elektrooniline videojälgimisesüsteem, kus majja on paigutatud 8 kaamerat, mille pilt jõuab kooli kantseleisse ja õppejuhi kabinetti. Kooli hädaolukorra plaan on igapäevaselt paber kandjal kättesaadav ja õppejuhi sõnade kohaselt on klassijuhatajatel kohustus seda iga õppeaasta esimeses klassijuhatajatunnis üle rääkida. Kõikide klassipäevikute sissekanded seda ei kinnitanud.
- 5) Eraldi paragrahv (§ 22) on kooli põhimääruses HEV õpilaste õppekorralduse kohta.
- 6) 2015/2016. õppeaastal rakenduv HEV-õpilaste õppe korraldus on kirjeldatud õiendi punktides 2.2.4 ja 2.2.7.

2.1.2. Arengukava

- 1) Tapa Gümnaasiumi arengukava 2012 -2016 on kinnitatud Tapa Vallavalitsuse 20.10.2011 määrusega nr 21 ja muudatused Tapa Vallavalitsuse määrusega 14.11.2013 nr 5. Vastavalt „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse“ § 67 lg 2 on arengukava muudatused esitatud arvamuse andmiseks õppenõukogule 30.08.2013, õpilasomavalitsusele 24.09.2013 ja hoolekogule 23.09.2013. Lisaks oli arengukava tutvustatud Tapa Valla hariduskomisjonis 16.10.2013. „Põhikooli- ja

gümnaasiumiseaduse“ § 67 lõige 3 kohaselt on arengukava avalikustatud kooli veebilehel.

- 2) Kooli arengukavast selgub, et kooli üheks eesmärgiks aastani 2016 on anda igale õpilasele võimalus võimetekohaselt omandada põhiharidus ja gümnaasiumiharidus vastavalt kooli õppesuundadele.
- 3) Kooli arengukava valdkonnad on: juhtimine ja personalitöö, õpi- ja töökeskkond, õppetegevus, tugisüsteemid, huvitegevus, koostöö- ja mainekujundus. Arengukava valdkonnad erinevad eelmise sisehindamise valdkondadest. Tugisüsteemide ja huvitegevuse eraldi väljatoomine annab kinnitust nimetatud valdkondade olulisusele kooli tegevuses. Kõikides valdkondades on välja toodud lähtekohad, eesmärgid, indikaatorid (välja arvatud õpi- ja töökeskkonna ja huvitegevuse osas) ja tegevuskava.
- 4) Õppetegevuse osas on mitmed eesmärgid seotud õpitulemustega. Üheks eesmärgiks on igati abistada ja ette valmistada võimekaid õpilasi, saavutamaks aineolümpiaadidel ja konkurssidel kohti esikuuikus nii maakondlikul kui vabariiklikul tasandil (vt õiendi punkt 2.2.3). Eesmärgiks on seatud tagada HEV-õpilaste õppimisvõimalused vastavalt nende andele/vajadusele ja kooli võimalustele (vt õiendi punkt 2.2.7). Eesmärgiks on tõhustada õpetajate omavahelist koostööd nii kooli siseselt kui ka valla teiste haridusasutustega (vt õiendi punkt 2.2.2). Õppetegevuse eesmärkide saavutamiseks on tegevused planeeritud neljas osas: kooli arendustegevuse parendamine, õppetegevuse parendamine, meetodilise töö parendamine ja koostöö.
- 5) Arengukava valdkonnas „Tugisüsteemid“ on toodud eesmärk säilitada olemasolev koolisisene tugisüsteem (Tapa Gümnaasiumi 2008. aastal toimunud järelevalve õiendis oli üheks ettepanekuks jätkata loodud heade tugisüsteemide toimimist ja edasiarendamist vastavalt kooli arengukavale); kasutades kõiki olemasolevaid vahendeid ennetada õpilaste õpiraskuste teket; õppetegevuse toetamisel rakendada maksimaalselt olemasolevaid tugispetsialiste ja vajadusel planeerida täiendavate spetsialistide kasutamise võimalust; õpiraskustega õpilaste klasside loomine vajadusel kuni põhikooli lõpuni; võimaldada õpiabitunde põhikooli lõpuni; rakendada individuaalset õppekava (edaspidi *IÕK*) erinevatel tasanditel (õpilase ajutine mahajäämus mõnes õppeaines, muukeelsete õpilaste toetamiseks, pikemaajalised puudumised jne).
- 6) Koolis rakendatavatest tugisüsteemist ja tugimeetmetest on juttu õiendi punktides 2.2.6 ja 2.2.7.
- 7) Arengukava valdkonnast „Huvitegevus“ selgub, et koolil on palju traditsioonilisi üritusi (esitatud ka kooli kodulehel); toimiv õppetegevusele suunatud huviringide töö kõikides vanuseastmetes; toimiv koostöö valla koolide algklasside õpetajate ja õpilaste vahel; hea koostöö Tapa Linnaraamatukogu ja teiste valla asutustega. Tapa Gümnaasiumi õpilased saavad ennast teostada ja oma juhtimisoskust proovile panna osaledes koolilehe ja kooliraadio toimetustes. Koolil on tugev koorilaulu ja rahvatantsu traditsioon. Spordialadest on pikema traditsiooniga käsipall ja maadlus. Lisaks on Tapa Gümnaasiumi õpilased edukalt osalenud etlejate ja näiteringide konkurssidel, luulevõistlustel. Suurepäraseid sportlikke tulemusi on kooli õpilased saavutanud nii erinevates pallimängudes kui ka jooksu ja üksikaladel.

- 8) Huvitegevuse eesmärkide seas on huvitegevuse vajaduse teadvustamine õppetegevuse toetajana; tagada toimiv õppetegevusele suunatud huviringide töö kõikides kooliastmetes; tõsta teadmiste suunatud ürituste osakaalu kooliürituste üldplaanis (viktoriinid, temaatilised ainepäevad, konverentsid, võistlused jne), mille läbi realiseeritakse õppekava täitmist; arendada õpilaste juhtimisoskusi ja pakkuda eneseteostusvõimalusi; süvendada riskirühma kuuluvate õpilaste turvatunnet kaasates neid erinevatesse huvitegevustesse.
- 9) Huvitegevusest veel õiendi osas 2.2.1. p 9 ja 2.2.3

2.1.3. Õppekava

- 1) Tapa Gümnaasiumi õppekava viimane versioon on kinnitatud 02.02.2016 käskkirjaga nr 1.1-3/264. Kooli õppekava muudatused olid enne kehtestamist esitatud arvamuse andmiseks kooli hoolekogule 28.01.2016, õpilasesindusele 27.01.2016 ja õppenõukogule 28.01.2016. Kooli õppekava eelmise versiooniga (kinnitatud 25.01.2012, käskkirjaga nr 203põ) võrreldes on oluliselt muudetud õppekava üldosa. Ainevaldkondade kavad põhikoolis ja gümnaasiumis on kättesaadavad koolis paber kandjal. Järelevalve käigus selgus, et nende viimisega vastavusse uuendatud üldosaga tegeletakse.
- 2) Kooli õppekava on vastavuses Vabariigi Valitsuse 06.01.2011 määruses nr 1 „Põhikooli riiklik õppekava“ ja Vabariigi Valitsuse 06.01.2011 määruses nr 2 „Gümnaasiumi riiklik õppekava“ kehtestatud suuniste ja sätetega.
- 3) Kooli õppekava teevad omanäoliseks neli väärtuspõhimõtet (väärikus, avatus, lennukus ja koostöö); hea õpetaja, hea õpilase, hea (õppe)tunni mudel; õppekava rakendumist toetavate tegevuste loetelu. 1. ja 2. klassis on õpilasel võimalik valida kolme valikaine vahel: majandusõpe, inglise keel või loovus, gümnaasiumis on valida kolme suuna ja 13 valikaine vahel.
- 4) Järelevalve ajal selgus, et kooli kehtiv õppekava on valminud läbi paljude arutelude ja läbirääkimiste. Võimalik oli tutvuda koolis läbiviidavate uuenduste „ajajoonega“, millest ilmnes, et õppekava muutmine algas 2014/2015. õppeaasta teisel poolel. Aruteludes tugineti varasema õppeaasta analüüsidele, õpetajatega arutati riiklike õppekavade suundi, juhtkonnaga taotleti ja saadi osalemine koolitusel „Õppijakeskse kooli juhtimine“, koolis korraldati koolitus „Andekas laps“, esitati õppekava arenduse ideed-mõtted ekspertidele ja ainesektsioonide juhtidele, viidi läbi mõttetalgud õpilasesindusega, tutvustati õppekava arenduse suundi vilistlaskogule ja lastevanematele, peeti mitmed mõttetalgud õpetajatega.
- 5) Kooli õppekava 8. osas „Õpilase arengu ja õppimise toetamine“ on kirjas, et õpetajad jälgivad õpilase arengut ja toimetulekut koolis ning vajadusel kohandavad õpet õpilase vajaduste järgi, diferentseerides õppematerjale ja meetodikaid. Õpilase arengu toetamisena on nimetatud 15 erinevat tegevust, sealhulgas see, et viiakse läbi õpilaste, õpetajate, lastevanemate ja teiste huvigruppide rahuloluküsitlusi ning alates 3. klassist iga-aastane õpilaste õpimotivatsiooni, kooliga rahulolu ja sotsiaalse enesetõhususe uuring (vt õiendi punkt 2.2.1).
- 6) Õppekava 8. osas „Õpilase arengu ja õppimise toetamine“ on rõhutatud, et lapsevanemale tagatakse kogu info õpilase tugisüsteemide vajaduse, nende eesmärkide,

põhimõtete ja töökorralduse kohta e-kooli, kooli kodulehe, õpilaspäeviku ja vajadusel otsekontakti kaudu. Lapsevanema nõusolekul ja kooli otsusel tagatakse õpilasele logopeedi, eripedagoogi, psühholoogi ja sotsiaalpedagoogi teenus.

- 7) Vastavalt riiklike õppekavade nõuetele, on kooli õppekavas eraldi kirjeldatud hariduslike erivajadustega õpilaste õppekorralduse põhimõtted ja tugiteenuste rakendamise kord, mis õiendis on kirjeldatud punktis 2.2.7.

2.1.4. Sisehindamine

„Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse“ § 78 lg 1 sätestab, et koolis tehakse sisehindamist. Sisehindamine on pidev protsess, mille eesmärk on tagada õpilase arengut toetavad tingimused ja kooli järjepidev areng. Selleks selgitatakse välja kooli tugevused ja parendusvaldkonnad, millest lähtuvalt koostatakse kooli arengukava. Nimetatud eesmärgist lähtuvalt analüüsitakse kooli sisehindamisel õppe- ja kasvatustegevust ja juhtimist ning hinnatakse nende tulemuslikkust.

Järelevalve teostamisel selgus, et

- 1) kooli viimane, mitut aastat hõlmav sisehindamine viidi läbi koos nõustamisega 2010. aastal. Viies valdkonnas (eestvedamine ja juhtimine, personalijuhtimine, koostöö huvigruppidega, ressursside juhtimine ja õppe- ja kasvatustegevus) toodi välja kooli tugevused, parendusvaldkonnad ja parendustegevused. Õppe- ja kasvatustegevuse osas toodi tugevusena välja tugisüsteemide võrgustikku, seda, et töö toimub õpilaste individuaalsust arvestavalt, õppekava toetavat klassivälist tegevust, jm. Parendusvaldkonnas nähti ette õpitulemuste paranemist, õpiedukuse tõusu, uue õppekava koostamist ja rakendamist.
- 2) Arengukava 2012-2016 koostamisel jäid sisehindamise tulemused hetkeolukorrast kahe aasta kaugemale. Arengukava sissejuhatavas osas on siiski nimetatud ka sisehindamise tulemuste kasutamine arengukava koostamisel. Arengukava eesmärkide kohta on öeldud, et need tulenevad õppeaasta analüütilise kokkuvõtte tulemustest ja hetkeolukorra hindamiseks läbi viidud koolisisestest uuringutest. Samas on kuus aastat tagasi vormistatud sisehindamise kokkuvõttes välja toodud valdkondade tugevused ja parendusvaldkonnad ka käesoleval ajal asjakohased.
- 3) Järelevalve ajal valmistuti koolis uueks, kehtiva arengukava rakendumist analüüsivaks sisehindamiseks. Seoses sellega on valminud Tapa Gümnaasiumi uus sisehindamise kord (kinnitamata). Sisehindamise korra projekti koostamisel on lähtutud „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse“ § 78 lg 1, on loetletud sisehindamisel kasutatavad meetodid ja tulemuste esitamise kord.
- 4) Järelevalve käigus selgus, et koolis on süstemaatiliselt ja regulaarselt läbi viidud õpilaste, lastevanemate ja õpetajate rahuloluuuringuid ning õpilaste õpimotivatsiooni, kooliga rahulolu ja sotsiaalse enesetõhususe uuringuid. Direktori sõnade kohaselt on läbi viidud uuringute tulemusi analüüsitud, võrreldud eelnevate aastate tulemustega ning tehtud selle põhjal juhtimisalaseid otsustusi. Uuringute tulemustest lähemalt õiendi osas 2.2.1. p 4 ja 5.

2.1.5. Üldtööplaan

Haridus- ja teadusministri 25.08.2010 määruse nr 52 „Kooli õppe- ja kasvatusalastes kohustuslikes dokumentides esitatavad andmed ning dokumentide täitmise ja pidamise kord“ § 4 kohaselt on üldtööplaan koolidokument, milles määratletakse kooli ühe õppeaasta tegevuskava, lähtudes arengukavast ja õppekavast, õppeaasta üldeesmärkidest ja eelmise aasta töö kokkuvõttest. Tapa Gümnaasiumi üldtööplaan

- 1) annab lisaks ülevaate õppeaasta statistilistest andmetest, pedagoogidest, üleriigiliste tähtsusega õppetööd puududtavatest kuupäevadest;
- 2) arengukava tegevusvaldkondadest tulenev on jaotatud üldtööplaani erinevatesse osadesse, millest arengukava valdkondadega kattuvad otseselt juhtimine ja personalitöö ning tugisüsteemid ehk töö erivajadustega lastega;
- 3) osas „Töö erivajadustega lastega“ on tugimeetmete ja -isikute nimetamise kõrval rõhutatud, et tulemusliku töö aluseks on ennetamine ja võimalikult varajane sekkumine; lapsevanema teavitamine, konsultatsioon, pidev koostöö; klassijuhatajaga (aineõpetajaga) tihe kontakt (igapäevane suhtlemine, diferentseeritud hindamine, täpne info tunniteemade kohta); vajadusel psühholoogi kaasamine; sotsiaaltöötaja abi.

2.1.6. Kodukord

Kooli direktor oli vastavalt „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse“ § 68 kehtestanud 20.06.2014 käskkirjaga nr 492põ kooli kodukorra, milles on sätestatud vastavalt põhikooli riiklikule õppekavale ja gümnaasiumi riiklikule õppekavale nõuded õpilaste käitumisele ning „Põhikooli ja gümnaasiumiseaduse“ ette nähtud.

Eraldi ei olnud kodukorras välja toodud õpilaste ja koolitöötajate vaimset või füüsilist turvalisust ohustavate olukordade ennetamise, neile reageerimise, juhtumitest teavitamise, nende juhtumite lahendamise kord, mis sätestatakse kooli kodukorras „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse“ § 44 lg 2 alusel.

Järelevalve perioodil täiendati kooli kodukorda vastava sättega.

2.2. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamine Tapa Gümnaasiumis

2.2.1. Õpilase arengu toetamine

Tapa Gümnaasium oma 528 õpilasega on Lääne-Virumaa suuruselt 3.-4. kool. Õpilaste arv on nagu enamikus koolides viimastel aastatel vähenenud. Klassikomplektide arv 2015/2016. õppeaastal on 29. Koolis on viis õpiraskustega õpilaste klassi ja üks väikeklass. Gümnaasiumis on õpperühmi moodustatud nii õppesuuna-, lennu- kui ka gümnaasiumiülele. EHISe andmetel on koolis 68 õpilase (13% õpilaste arvust) kodune keel kooli õppekeelest erinev.

Koolihoone ja staadion on 2010. aastal renoveeritud. Kooli kasutuses on 2002. aastal valmimud spordihoone. Koolikeskkond on korrastatud, esteetiline ja varustatud kaasaegsete tehniliste vahenditega. Lisaks klassiruumides olevatele IT vahenditele on majas elektrooniline videojälgimissüsteem; teleekraanid koridorides, mille kaudu edastatakse teateid ja ürituste reklaami ning tehakse otseülekandeid aulas toimuvatest üritustest; töötab kooliraadio; ettevalmistamisel on kooli televisiooni edastamine.

Järelevalve käigus kooli õppekeskkonna ja tegemistega tutvumise tulemusena võib väita, et kooli õppekeskkond toetab õpilase arenemist aktiivseks õppijaks, kannab õppekava alusväärtusi ja oma kooli vaimsust ning säilitab ja arendab edasi paikkonna ja koolipere traditsioone, nii nagu see on eesmärgiks seatud kooli õppekavaga.

Õpilase arengu toetamise peamisi tingimusi on kooli õppekava täitmine. Nagu õiendi eelnevas osas kirjeldatud, on Tapa Gümnaasiumi õppekava omanäoline ja tugevalt keskendunud õpilase erisuste väljaselgitamisele ning toetamisele. Kooli õppekavatöö üks eesmärke on õpilase koormuse vähendamine ja ainetevahelise lõimingu suurendamine.

Kooli õppekavaga õpilase arengu toetamiseks ette nähtud tegevused, mille rakendumine järelevalve ajal tõendatud sai, on:

1) Vajadusel diferentseeritud õppe korraldamine tasemerühmades.

Tapa Gümnaasiumis on alates 2000. aastast jaotatud III kooliastmes paralleelklasside õpilased lisaks võõrkeelele (inglise ja vene) kaheks või kolmeks tasemerühmaks matemaatikas, eesti keeles ja ajaloo.

Vestlusest õppejuhiga selgus, et enamasti on arvuliselt kõige suurem tugevaim rühm ja kõige väiksem nõrgem rühm. Edaspidi võiks aines võimekamate (andekate) õpilaste toetamiseks kaaluda võimalust tugevam rühm moodustada väiksemana või moodustada üks rühm rohkem.

2) Ajutise mahajäämuse korral täiendava pedagoogiline juhendamise tagamine.

Kõigil õpilastel on võimalik saada aineõpeajalt konsultatsiooni. Õppekavas on sätestatud, et kool tagab õpilasele, kellel tekib ajutine mahajäämus eeldatavate õpitulemuste saavutamisel, täiendava pedagoogilise juhendamise väljaspool õppetunde. Konsultatsioonide plaan on kättesaadav kooli kodulehel, õppetendil ja ka ainekabinettides.

Lahendamaks probleemi, et konsultatsioonitunde kasutatakse järelevastamiseks, on koolis sisse viidud ülekooliline järelevastamise aeg ja koht. Järelevastamiseks tuleb õpilasel aeg broneerida interneti kaudu. Sellise süsteemiga soovitakse õpilastes kujundada kohusetundlikkust, oma aja planeerimise oskust, antakse õpilasele võimalus sooritada järelevastamine rahulikus keskkonnas. Samuti hoitakse kokku õpetajate aega, kus palju õpetajaid „valvab“ üksikuid õpilasi.

3) Arenguestluste läbiviimine vähemalt üks kord õppeaastas.

„Põhikooli – ja gümnaasiumiseaduse“ § 37 lg 3 alusel tuleb koolis õpilase arengu toetamiseks korraldada vähemalt üks kord õppeaasta jooksul arenguestlustus, mille põhjal lepatakse kokku edasine õppevorm ja arengueesmärgid.

Koolis on arenguestluste läbiviimise aluseks direktori 01.11.2005 käskkirjaga nr 68põ kinnitatud „Õpilaste ja lastevanematega arenguestluste läbiviimise tingimused ja kord“, kus on sätestatud, et arenguestluste aruande kinnitavad oma allkirjaga õpilane, lapsevanem ja klassijuhataja.

Allkirjastatud aruandeid järelevalve käigus näha ei saanud. Klassijuhatajate poolt kooli juhtkonnale esitatud statistilisest kokkuvõttest selgub, et 2014/2015. õppeaastal toimusid arenguestlused kõikides klassides enamasti kõikide õpilastega. Kolmes klassis toimusid arenguestlused poolte õpilastega. Arenguestlused on klassijuhatajate

sõnade kohaselt ära jäänud lapsevanemast tulenevatel põhjustel, ühes klassis oli põhjuseks klassijuhataja vahetus. Mitmete õpilastega peeti õppeaasta jooksul aga rohkem kui üks arenguevestlust. Heaks ei saa seda kiita, et 9. klassi õpilastega peetud arenguevestlustel ei osalenud alati lapsevanem, sest tegemist on lapse elus väga olulise etapiga, ühe kooliastme lõpetamisega ja edasi õppimisega järgmises kooliastmes, kus lapsevanema arvamus on väga oluline.

4) Õpilaste, õpetajate, lastevanemate ja teiste huvigruppide rahuloluküsitluste läbiviimine.

Koolis on aastaid regulaarselt õpilastele ja õpetajatele läbi viidud rahulolu-uuringuid, neid võrreldud ja analüüsitud.

2014/2015. õppeaasta rahuloluküsitluse kokkuvõttest selgub, et hinnangud 6-pallilisel skaalal olid kõik üle 4, õpi- ja töökeskkond üle 5, samas hindasid õpilased kõiki valdkondi keskmiselt madalamalt kui õpetajad. Hinnatavad valdkonnad olid: õpi- ja töökeskkond, õppematerjalid ja -vahendid; koostöö kaasõpilastega/õpetajaga/ kolleegiga; õppetöö korraldamine; juhtimine. Avatud vastuste osas oli tehtud mitmeid asjalikke ettepanekuid ja tähelepanekuid.

2013. aastal ja 2015. aastal viidi koolis eraldi läbi rahulolu-uuring muukeelsete laste vanematele.

Rahuloluküsitlusele lisaks koostasid õpetajad 2015. aastal oma töö- ja eneseanalüüsi, kus käsitleti õppe- ja kasvatustegevuse planeerimist ning juhtimist; õpikeskkonna kujundamist; õppimise juhendamist; kutsealast enesetäiendamist; meeskonnatöös osalemist ning dokumentatsiooni täitmist. Sarnased küsimused esitati ka õpilastele. Skaala oli 4-st 1-ni (4 - alati; 3- enamasti; 2- harva; 1-mitte kunagi).

Selgus, et õpetajad arvavad ise rohkem (3,6) kui õpilased (3,34), et nad märkavad õpilaste eripära, hariduslikke erivajadusi, isiklike probleeme ning leiavad sobivad lahendused; sama on konsultatsioonidega (3,73; 3,49). Õpetajate keskmine hinnang väitele, et õppetöö planeerimisel arvestan õpilaste individuaalsuste, eelduste, võimete ning hariduslike erivajadustega, oli 3,69.

5) Alates 3. klassist iga-aastane õpilaste õpimotivatsiooni, kooliga rahulolu ja sotsiaalse enesetõhususe uuring.

Õpilaste õpimotivatsiooni, kooliga rahulolu ja sotsiaalse enesetõhususe uuringut on koolis läbi viidud alates 2009/2010. õppeaastast. Uuringus kasutatakse kooli psühholoogi poolt koostatud küsimustikku. Järelevalve ajal vastavate uuringute analüüsiga tutvumine näitas, et õpimotivatsioon on madalaim 7. ja 8. klassi poistel; suhteliselt võrdne I ja II kooliastmes ning natuke madalam III kooliastmes. Samuti võib öelda, et õpimotivatsiooni näitaja on tugevas seoses kooliga rahuloluga ning sotsiaalse enesetõhususega. Kuna selles uuringus on eraldi välja toodud iga klassi vastused ja võrreldud vastuseid sama klassikollektiivi vastustega eelnevatel aastatel, siis on see väärtuslik materjal klassijuhatajale kasvatustöö planeerimisel.

6) 1.-6. klasside õpilastele pikapäevarühma võimaldamine.

Vastavalt „Põhikooli ja gümnaasiumiseaduse“ § 38 pakutakse kooli pikapäevarühmas korraldatava õppekavavälise tegevusena õpilasele järelevalvet ning pedagoogilist juhendamist ja suunamist õppest vaba aja sisustamisel, koduste õpiülesannete täitmisel, huvitegevuses ning huvide arendamisel. Järelevalve ajal ilmnes, et koolis arvestatakse ka pikapäevarühmas õpilaste individuaalsust, kujundatakse õpipädevust.

Eelmise järelevalvega (2008.a) võrreldes on koolis pikapäevarühma korraldust muudetud.

Varem oli pikapäevarühm rakendatud 1.-4. klassini ja pikapäevarühma õpetajaks oli oma klassijuhataja. Käesoleval ajal on 1.-2. klassis oma klassijuhatajaga nädalas neli pikapäevarühma tundi, millest kolmes tunnis keskendutakse õpilaste juhendamisele, abile koduste õpiülesannete täitmisel ja ühes tunnis tublimate (andekate) õpilaste juhendamisele. 3.-4. klassi juhatajal on oma õpilastega üks pikapäevarühma tund, kus ta suunab võimekamaid õpilasi vastavalt nende huvidele.

Kui pikapäevarühma õpilane ei ole oma õpetaja juures või huviringis, siis osaleb ta 1.-4. klasside koond-pikapäevarühmas.

2012/2013. õppeaastal rakendati kooli endise õppealajuhataja, praegu pikapäevarühma õpetaja ja raamatukogutöötaja, eestvedamisel tööle 5.-6. klasside õpilastele pikapäevarühm. Õpetaja sõnade kohaselt käib käesoleval õppeaastal 16 õpilast heameelega rühmas, sest tunnevad, et nii on kasulikum ja kergem valmistuda järgmiseks päevaks, kuna õpetaja abi on käepärast. Kõik selle pikapäevarühma õpilased saavad tulla rühma kohe oma õppepäeva lõpus ja minna koju kui järgmiseks päevaks on õpiülesanded täidetud.

7) Kooli pidaja nõusolekul ja ressursside olemasolul võimaldatakse HEV-õpilasel vajadusel õppida erivajadustega laste klassis või rühmas.

Õppeaastast 2009/2010 on koolis moodustatud õpiraskustega õpilaste klassid. 2015/2016. õppeaastal õpib viies klassis (2., 3., 4., 5., 7.) kokku 32 õpilast. Neist kahel õpilasel erineb kodune keel kooli õppekeelest.

1. ja 9. tavaklassis õpivad individuaalse õppekava alusel nõustamiskomisjoni otsusega õpiraskustega õpilaste klassi suunatud kaks õpilast (1. klassis üks ja 9. klassis üks).

Kuna 1. klassis ei ole õpiraskustega õpilaste klassi, siis on koolis õpilased jaotatud kolme klassi nii, et ühes, väiksemas klassis (9 õpilast) on õppimises rohkem tuge vajavad õpilased.

Alates 2015/2016. õppeaasta II poolaastast moodustati koolis kolme õpilasega väikeklass, kus õpib kaks 5. ja üks 2. klassi õpilane.

Koolis õpib seitse õpilast põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava alusel lihtsustatud õppes: üks õpilane 9. klassis, kaks 3. klassis, kolm 4. klassis ja üks 7. klassis. Nooremad õpilased saavad õppida õpiraskustega õpilaste klassi juures, kus on vähem õpilasi. 9. klassi noormees õpib tavaklassi juures. Kõigil lihtsustatud õppekava alusel õppivatel õpilastel on koduseks keeleks eesti keel.

8) Tagatakse vajadusel õpiabirühma tunnid ja eesti keele tugiõpe;

Õppeaastal 2015/2016 on koolis rakendatud õpiabirühmas osalemist 1.-7. klassini 57 õpilasele. Õpiabirühmad on moodustatud iga klassi jaoks eraldi. Enamasti rakendatakse õpiabirühma õpiraskustega klassi kõikidele õpilastele (35 õpilast) ja 1. klassile, kus on

9 õpilast. Ülejäänud paralleelklassidest on õpiabirühmas õpilasi 1., 4., 5. ja 7. klassist, kokku 7 õpilast.

Õpiabirühmas õppivatest õpilastest rakendatakse kuuele õpilasele lisaks ka eesti keele tugiõpet.

Õpiabirühma arvatud õpilastel on vastavalt seadusandlusele olemas individuaalse vaatluse kaardid, õpiabirühma arvamine on kooskõlastatud lapsevanemaga ja nimekirjad kinnitatud direktori käskkirjaga.

Eesti keele tugiõppest õiendi punktis 2.2.8.

9) **Korraldatakse õppekava läbimist toetavate huviringide (sealhulgas kooliraadio, kooli TV ja ajalehe) tegevust.**

Huvitegevuse olulisust on rõhutatud kooli õppekavas järgmiselt: Huvitegevuse eesmärgiks on välja selgitada kõrgendatud võimete ja huvidega õpilased ning võimaldada neil tegeleda koolis huvialadega tundide välisel ajal. Huviringid on õppeprotsessi toetavad ja õpilaste õpi- ja käitumisprobleeme ennetavad. Läbi huvitegevuse võimaldatakse andekatel lastel tegeleda süvendatult huvipakkuva valdkonnaga. Järelevalve käigus selgus, et

- 2015/2016. õppeaastal töötab koolis 23 erinevat huviringi, mille nimekirjades on kokku 350 õpilast (66% kooli õpilaste arvust). HaridusSilma andmetel osales kooli huviringides 2014. aastal 78% ja 2013. aastal 81% kooli õpilastest. Direktori sõnade kohaselt on kooli huviringides osalevate õpilaste arvu vähenemine põhjendatud sellega, et linnas on spordiklubide poolt moodustatud mitmeid huvitavaid spordiringe ning muusikakooli juurde kunstikool, kus õpilased saavad osaleda mitmetes kunstiringides, samuti on viimasel ajal märgata, et õpilased ei soovi osaleda enam mitmes ringis või trennis.
- Tapa vallavalitsuse 10.09.2015 korraldusega nr 544 kinnitatud Tapa Gümnaasiumi töötajate koosseisudes on ringijuhtimiseks ette nähtud 2,5 ametikohta, mis direktori sõnade järgi võiks olla suurem, selleks et võimaldada ka koolis panna tööle rohkem ringe.

Tulenevalt järelevalve eesmärgist, selgitati välja kui palju mitte eesti koduse keelega õpilasi ja millistes ringides osaleb. Selgus, et kõikides ringides peale õpioskuste ringi, osaleb vähemalt kaks sellist õpilast. Kõige enam on vene keelt kõnelevaid õpilasi haaratud mudilaskoori (10 27-st), 3.-4. klassi liiklusringi (11 32-st), 5.-9. klassi käsitöö ringi (5 14-st), 1.-2. klassi lauamängude ringi (5 10-st), 1. klassi inglise keele ringi (5 19-st). 1.-7.klassi näiteringis (6 14-st). Ka rahvatantsurühmades on 2-3 mitte eesti koduse keelega õpilast.

Lisaks kooli huviringidele on õpilastel võimalik osaleda linna muusika- ja kunstikoolis ja erinevate spordiklubide (käsipall, saalihoki, jalgpall, kergejõustik, maadlus, poks) treeningutel. Vestlustest vene koduse keelega õpilastega ja küsimusele, kus nad väljaspool kooli kasutavad eesti keelt, oligi vastuseks, et eesti keeles suheldakse sporditreeningutel ja muusikakoolis.

Huvitegevuse alla võib lugeda ka õpilaste osalemise kooli arendamise töörühmades ja mõttekodades õpilasesinduse jt õpilaste huvigruppide kaudu. Õpilasesinduse juht on osalenud hoolekogu koosolekul ja õppenõukogus. Kooli väärtuste selgitamisel oli kaasatud õpilaste töögrupp, kus osalesid ka vene koduse keelega õpilased.

Olulise tähtsusega õpilase omaalgatuse, organiseerimisoskuse ja juhtimisoskuse arendamisel on kooli ajaleht, mida on regulaarselt välja antud alates 1995. aastast. 1977. aastal pandi alus tänaseni järjepidevalt töötavale (Eestis vanim järjepidevalt töötanud) kooliraadiole. Kooliraadio toimetusgrupis tegutseb ka üks vene koduse keelega õpilane. Käesoleval õppeaastal tehakse ettevalmistusi kooli televisiooni töölerakendamiseks.

10) Võimaldatakse kooliraamatukogu teenust.

Rahulolu küsitlusest selgus, et õpilaste hinnang väitele „külastan sageli raamatukogu, sest leian sealt huvitavaid õppevahendeid ja juturaamatuid“ oli suhteliselt madal (3,01 6-st).

Järelevalve ajal raamatukogus töötajatega vesteldes sai näha, kuidas kaks vene koduse keelega õpilast tulid eesti keele õpetaja soovitusel küsima kindla autori raamatut. Tütarlastel õnnestus saada sobivad raamatud koolist, aga samal ajal uuris raamatukogu töötaja soovitud autori teoste olemasolu ka linna raamatukogus. Vestlusest selgus, et venekeelset ilukirjandust laenutavadki õpilased linna raamatukogust.

11) Tagatakse tugiteenuste kättesaadavus (sotsiaalpedagoogi, eripedagoogi (sealhulgas logopeedi) ja psühholoogi teenus).

Vt õiendi punkt 2.2.6

12) Tagatakse õpilase koolis viibimise ajal tema vaimne ja füüsiline turvalisus ja tervise kaitse vastavalt kooli kodukorrale.

vt õiendi punkt 2.1.6

13) Võimaldatakse õpilase, vanema ja õpetajate nõustamist õppe- ja kasvatustöö parendamiseks.

Vanemate nõustamiseks korraldatakse igal aastal lisaks arenguveestlustele vähemalt üks kord kooli lastevanemate koosolek ja vähemalt kord klassi lastevanemate koosolek. Õppetöö korralduse ja tulemustega saavad lapsevanemad olla kursis e-kooli ja kooli kodulehe kaudu.

Koosolekul osalemine on õppejuhi sõnade kohaselt lastevanemate poolt tagasihoidlik. Sellest tulenevalt püütakse koolis leida teisi meetodeid lastevanematega sidemete tihendamiseks.

2015. aastal rakendati koostöös MTÜ-ga TG Lapsevanem projekt „Lapsevanema kool“. Projekti eesmärk oli kaasata lapsevanemaid kooli tegemistesse; et vanemal tekiks harjumus huvi tunda kooli ja seega ka oma lapse tegemiste vastu. Projekti käigus osalesid lapsevanemad erinevates töötubades, kus millegi valmistamise käigus sai arutada kooli -ja haridusküsimusi.

14. ja 15. punktina on õpilaste arengut toetavate tegevustena nimetatud õpilaste, vanemate ja kooli personali kaasamine kooli arendustegevusse ja kooli pidaja korraldatud koolitervishoiuteenuse osutamine.

Järelevalve käigus selgus, et Tapa Gümnaasiumis täidavad õpilaste arengu eesmärgi ka loodud õppetoolide süsteem, tunniväline ainealane tegevus, sh traditsioonilised üritused, ja kogu tugisüsteem, mis kooli õppekava järgi on mõeldud (rõhutatult) kõikidele Tapa Gümnaasiumi õpilastele toetamiseks nende õppeprotsessis osalemist. Täiendavat abi ja tuge vajavate sihtrühmadena nähakse andekaid, õpiraskustega, käitumisprobleemidega, tervisehäiretega, õppekeelest erineva koduse keelega õpilasi (sh kakskeelsetest peredest lapsi), pikemaajaliselt õppes eemalviibinud õpilasi.

2.2.2. Õpilase arengu toetamine läbi õppetoolide

Õpilase arengu toetamiseks on koolis alates käesolevast õppeaastast sisse viidud uus õppe- ja kasvatustöö juhtimise ja korraldamise süsteem. Moodustatud on kooliastmete ja andekate laste õppetoolid.

Vestlustest direktori ja õppejuhiga selgus, et õppetoolidega soovitakse suunata õpilase arengu toetamiseks koostööle erinevate ainete õpetajad (erinevalt varasematest aineseksioonidest), millest tulenevalt saavad esile tõstetud ja toetatud iga lapse huvid ja võimed. Samuti soovitakse õppetoolide kaudu teostada ja tõhustada ainetevahelist lõimingu.

Kooli õppekava sätestab, et õppetoolide põhitegevuseks on õppeprotsessi positiivse ja kvaliteetse toimimise ning arengu tagamine õpetajate ühistegevuse kaudu; õpetajate ainealane ja meetodiline koostöö, suunamine ning nõustamine; õpilastes väärtushinnangute kujundamine läbi õppe-kasvatustliku protsessi õpilaste tegevuste kaudu. Õppetoolid planeerivad ja viivad läbi õppe- ja kasvatustööd toetavaid kooliastme projektipäevi ja üritusi, olümpiaade ja ainevõistlusi, kooliastmete üleselt ühiseid projektipäevi jm lõiminguid toetavaid tegevusi. Iga õppetool viib õppeaasta jooksul läbi vähemalt ühe kõikidele õpetajatele suunatud nn õpetajalt õpetajale koolituse või koostööpäeva. Koolituspäev arvestatakse üldise koolituskava osana.

Esimese poolaasta lõpus läbi viidud õppetoolide tegevuse analüüs näitas, et on olnud kordaminekuid, nagu õpetajate sisukad arutelukoosolekud, III kooliastme jõuluprojekt, ülekoollilise ainetevahelise lõimingu hõimupäeva tähistamine, õpetajalt õpetajale koolitused (nt HEV õpilane klassis ja õppetöö diferentseerimine, uurimistöde juhendamine), kuid palju on veel õppimist ja avastamist.

Andekate laste õppetool on ellu kutsunud õpilaste erinevate võimete ja huvide väljaselgitamiseks ja toetamiseks, õppetool koordineerib õpilaste võimetele ja huvidele vastavat õppe- ja huvitegevust. Selle õppetooli suunised on mõeldud paljuski kõikidele õpetajatele: õppekava alusel tuleb õpetajal korraldada tegevusi nii, et andekad õpilased saaksid töötada tempos ja tasemel, mis vastab nende võimetele; julgustada õpilasi silma paistma, olema loovad; innustada osalema olümpiaadidel, ainevõistlustel, TÜ Teaduskooli, TIÜ Õpilaskadeemia, TTÜ Mektory Tehnoloogiakooli jt kursustel, ainealastes huviringides, projektitöödes.

Andekate laste õppetooli ülesandeks on jälgida õppekava täitmist ka alljärgnevate sätete osas:

- Kooli õppekava kohaselt võib andekale õpilasele tema arengu toetamiseks rakendada IÕK ning võimaldada täiendavat juhendamist aineõpetaja poolt või teiste vastava valdkonna spetsialistide poolt haridusprogrammide või teiste haridusasutuste kaudu.

Käesoleval õppeaastal on õppekava see säte rakendatud üks kord nädalas 1.-4. klassi õpilasele, kes osalevad kord nädalas klassiõpetaja juhendamisel nn tublide pikapäevarühmas.

2012. aastal maakonnas olümpiaadivõitjate hulgas läbi viidud uuring näitas, et Tapa Gümnaasiumis on õpetajate osa õpilaste suunamisel ainevõistlustele ning nendeks ettevalmistamisel oluline, et õpetajad tegelevad olümpiaadiks valmistujatega ka väljaspool kooli.

- Kooli õppekava alusel võib õpilasele, kes osaleb aktiivselt ja tulemuslikult huvikooli, spordiklubi vms tegevuses, võimaldada vastava õppeaine õpitulemuste saavutamist individuaalse õppekava alusel.

Järelevalve ajal selle sätte alusel veel individuaalseid õppekavasid rakendatud ei olnud, kuid kokkulepped olid saavutatud kehalise kasvatuses.

- Kooli õppekava alusel on gümnaasiumiastmes võimalik õpilase avalduse alusel direktori käskkirjaga arvestada kooliväliste kursuste ainemahtu kooli õppekava kursuse asendamiseks või täiendava vabavalikaine kursusena, kui see toetab kooli õppekava õpitulemuste saavutamist.

Käesoleval õppeaastal on plaanis arvestada TÜ Teaduskoolis õppivate õpilaste kursuseid valikainetena.

2.2.3. Õpiase arengu toetamine läbi tunnivälise ainealase tegevuse

Õppekava rakendumist toetavad koolis tunnivälise ainealane huvitegevus, s.h kooli juurde loodud ainealased huviringid; kooli raamatukogu tegevus; ülekoolilised klassivälised tegevused, s.h ainenädalad, ainepäevad, õppekäigud, projektipäevad jne; õpilasesinduse ülekoolilised üritused; paljud traditsioonilised üritused; kohtumised erinevate elualade esindajatega (järelevalve nädalal toimus näiteks 9. klasside ja gümnaasiumiõpilaste kohtumine kooli vilistlase Eesti Kaitseväge majori Martin Kukega).

Tapa Gümnaasiumi õpilased osalevad aktiivselt igal aastal maakonna aineolümpiaadidel ja -võistlustel. 2014/2015. õppeaastal osalesid põhikooli õpilased 12 ja gümnaasistid 9 maakondlikul olümpiaadil. Põhikooli õpilaste osalemisi 100 õpilase kohta kokku oli 19,2 mis on maakonna vastava näitaja mediaan, ja gümnaasistidel oli 100 õpilase kohta osalemisi 32,4, mis on samuti maakonna mediaan-näitaja. Auhinnakohti saadi põhikoolis kolm ja gümnaasiumis kuus, mis on põhikoolide osas tagasihoidlik näitaja, kuid gümnaasiumiosas 12 gümnaasiumist neljas tulemus. Sarnased näitajad maakondlikel olümpiaadidel on olnud ka eelnevatel õppeaastatel. Üleriigilistele olümpiaadidele on Tapa Gümnaasiumi õpilased viimastel aastatel pääsenud geograafias ja soome keeles, eelmisel 2015. aastal kaks õpilast ka inimeseõpetuses.

Õppekava täitmisega on otseselt seotud õpilaste loovtööde, praktiliste tööde ning uurimistööde tegemine. Samas võtab see tegevus õpilastelt ka märgatava osa tunnivälisest ajast, olgu see siis näiteks 8. klassis kooli puhkealale uue atraktsiooni valmistamine või 11. klassis uurimistöö kirjutamine. Järelevalve ajal pakkusid tähelepanu 2015/2016. õppeaastal valmivatest uurimistöödest järgmised tööde teemad: 1) Vene keelt kõnelevate õpilaste kohanemine eestikeelses keskkonnas; 2) Vene keelt kõnelevate õpilaste argumendid B-keele valikul ning nende ootused pakutavale keeleõppele; 3) Muukeelsete õpilaste sulandumine eestikeelsesse õpikeskkonda Tapa Gümnaasiumi näitel. Nimetatud kolme töö juhendajad on kõik erinevad. Kahjuks oli järelevalve ajal tööde esitamiseni veel aega, millest tulenevalt ei õnnestunud töödega tutvuda.

2.2.4. Haridusliku erivajadusega õpilaste, sealhulgas õppekeelest erineva koduse keelega õpilaste õppe koordineerimine

1) Tulenevalt sellest, Tapa Gümnaasiumis on loodud head tingimused õpilaste mitmekülgseks arenemiseks, on ka haridusliku erivajadusega õpilaste arenemiseks olemas soodsad tingimused.

Kooli õppekava alusel on haridusliku erivajadusega õpilane (HEV- õpilane), kelle andekus, õpiraskused, tervises seisund, puue, käitumis- ja tundeeluhäired, pikemaajaline õppes eemalviibimine või kooli õppekeele ebapiisav valdamine toob kaasa vajaduse teha muudatusi või kohandusi õppe sisus, õppeprotsessis, õppe kestuses, õppekoormuses, õppekeskkonnas (nagu õppevahendid, õpperuumid, suhtluskeel, suhtlusvahendid, tugipersonal, spetsiaalse ettevalmistusega õpetajad) või taotletavates õpitulemustes.

2) Kooli õppekava sätestab, et kooli tugisüsteemi kuuluvad kõik kooli õpetajad ning tugispetsialistid. Tugisüsteem töötab õpilast nõustava ja toetava võrgustikutöö põhimõttel, mida koordineerib direktori poolt määratud pedagoog koostöös kooli juhtkonnaga. Vestlustes selgus, et kõikide õpilasega kokkupuutuvate pedagoogide koostööle aitab kaasa ka õppetoolide süsteem.

3) Vastavalt „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse“ § 47 lg 3 on direktor määranud isiku (edaspidi *HEV koordinaator*), kelle ülesandeks on haridusliku erivajadusega õpilase õppe ja arengu toetamiseks vajaliku koostöö korraldamine tugispetsialistide, andekate õpilaste juhendajate ja õpetajate vahel.

HEV-koordinaatoriks on 1,0 ametikohaga töötav kooli sotsiaalpedagoog.

Andekate õpilastega tööd koordineerib õppejuht koostöös Andekate õppetooli juhiga.

Vestlusest õppejuhiga ning HEV koordinaatoriga selgus, et HEV-koordinaator toetab ja juhendab õpetajat õpilase haridusliku erivajaduse väljaselgitamisel, koordineerib võrgustikutööd ja HEV-õpilastega seotud dokumentatsiooni täitmist, nõustab lapsevanemaid, õpetajaid, tugispetsialiste, kooli juhtkonda ning teeb vajadusel ettepanekuid pedagoogilise töö paremaks korraldamiseks.

Kõikidele HEV-õpilastele (välja arvatud andekad) on sisse seatud elektroonilised individuaalse vaatluse kaardid ja paberil toimikud, kus on kokku pandud õpilast puudutav dokumentatsioon (koolivalmiduskaart, nõustamiskomisjoni otsus,

individuaalse vaatluse kaardist väljavõtted, iseloomustused, individuaalne õppekava, jms). Toimikuid komplekteerib HEV-koordinaator ja neid õppejuhi kabinetis lukustatud kapis.

Järelevalve teostamise ajal juhusliku valiku printsiibil vaatluse alla võetud toimikud ja elektroonilised individuaalse vaatluse kaardid olid informatiivsed, sisaldasid õpetajate tähelepanekuid ja hinnanguid õpilase õppetöös toimetuleku ja sotsiaalsete oskuste arengu kohta. Kaardile olid kantud andmed tugimeetmete rakendamise kohta.

2.2.5. Haridusliku erivajadusega, sealhulgas õppekeelest erineva koduse keelega õpilased

Vabariigi Valitsuse 05.08.2004 määruse nr 265 „Eesti Hariduse Infosüsteemi asutamine ning põhimäärus“ § 26 lg 2 p 16 kohaselt kantakse registrisse põhiharidust omandavate õpilaste kohta individuaalõppe liik, sh erivajadused; p 41 kohaselt kantakse registrisse ka tugisüsteemi/õpiabi liik.

Järelevalve teostamisel selgus, et:

- 1) Kooli poolt on EHISse õppurite alamregistrisse kantud hariduslikud erivajadused kokku 151 õpilase kohta, kes moodustavad 28 % kooli õpilaste üldarvust.
- 2) Kooli poolt EHISse õppurite alamregistrisse kantud haridusliku erivajadusega õpilased jagunevad kooliastmete lõikes järgmiselt:
  - I kooliaste (1.-3. klass) kokku 71 õpilast, mis on 43 % I kooliastme õpilaste üldarvust;
  - II kooliaste (4.-6. klass) kokku 37 õpilast, mis on 26 % II kooliastme õpilaste üldarvust;
  - III kooliaste (7.-9. klass) kokku 23 õpilast, mis on 15 % III kooliastme õpilaste üldarvust;
  - IV kooliaste (10.-12. klass) kokku 10 õpilast, mis on 10 % IV kooliastme õpilaste üldarvust 99
- 3) EHISesse kantud andmete alusel on õpilastel järgmised hariduslikud erivajadused:
  - ajutine õpiraskus (81 õpilast)
  - andekus (39 õpilast)
  - kirjutamis-, lugemis- ja/või arvutusraskus (57 õpilast)
  - õppekeelest erinev kodune keel (25 õpilast)
- 4) Hariduslike erivajadustega õpilastele rakendatud tugimeetmed on EHISesse kantud direktori käskkirjade alusel. Hariduslike erivajaduste märkimise aluseks on HEV-koordinaatori esildised.
- 5) Õppekeelest erinev kodune keel on õpilase kooli vastuvõtu avalduse avalduse alusel põhikoolis 54 ja gümnaasiumis 14 õpilasel.
- 6) Koolis kohapeal kogutud andmed haridusliku erivajadusega õpilaste kohta võrrelduna EHISse vastavate andmetega kattusid. Koolis kohal olles tugines järelevalve teostaja andmete kogumisel õpilaste kohta välja antud direktori käskkirjadele ja koostatud individuaalse arengu jälgimise kaartidele.

2.2.6. Tugispetsialistid ja tugimeetmeid rakendavad pedagoogid

„Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse“ § 37 lg 2 kohaselt tagatakse õpilasele koolis tasuta vähemalt eripedagoogi (sealhulgas logopeedi), psühholoogi ja sotsiaalpedagoogi teenus (tugispetsialistid), tugispetsialistide teenuse rakendamiseks loob võimalused kooli pidaja ning selle korraldab kooli direktor. Järelevalve teostamisel selgus, et

- 1) kooli logopeed töötab koolis kooli töötajate koosseisudes ettenähtud 1,0 ametikohaga ja nõustab 2015/2016. õppeaasta II poolaastal 57 õpilast 1.-9. klassini kokku 19 tundi nädalas. 1.-4. klassi õpilased saavad logopeedi abi 2 korda nädalas, 6.-9.klassi õpilased üks kord nädalas. Õppekeelest erineva koduse keelega õpilastest vajab ja saab logopeedilist abi ainult üks õpilane. Logopeedilist abi vajavad õpilased selgitatakse välja koostöös klassijuhatajate, eesti keele õpetajate ja eripedagoogiga. Igal aastal viiakse logopeedi suunamisel I ja II kooliastmes läbi diagnoosetteütlused.
- 2) koolis töötab klassiõpetajana defektoloogi haridusega (lõpetatud Tartu Ülikool 1986. aastal) pedagoog, kes lisaks täidab eripedagoog-nõustaja ülesandeid. Eripedagoog vaatab üle lapsed, kes käivad eelkoolis, nõustab vajadusel lapsevanemaid. HEV-õpilasele sobivate tugimeetmete leidmisel on abi eripedagoogi nõuannetest õpetajatele, lapsevanematele, kooli juhtkonnale. Eripedagoog omab pädevust ja õigust HEV-õpilasi testida.
- 3) kooli sotsiaalpedagoogina töötab 1,0 ametikohaga Tallinna Ülikooli sotsiaalteaduse alal lõpetanud spetsialist. Sotsiaalpedagoogi ülesandeks on lisaks tunnirahu klassi töö organiseerimine. Sotsiaalpedagoog on määratud kooli HEV-koordinaatoriks.
- 4) järelevalve ajal on koolis täitmata psühholoogi ametikoht (1,0). Täiskohaga psühholoogi ei ole koolis olnud alates 2013. aastast. Kuni käesoleva õppeaasta 2015/2016 teise poolaastani töötas koolis 0,2 ametikohaga (oli koolis ühe päeva) Tartu Ülikooli lõpetanud psühholoog.
- 5) Õpiabirühmade õpetajana töötab kaheksa pedagoogi, kellest kuus on kogemustega õpetajad, kellel on olemas ettevalmistus töötamiseks HEV-õpilastega. Üks õpetaja õpib Tallinna Ülikoolis magistriõppes eripedagoogikat; üks õpetaja on läbinud Tartu Ülikooli juures 160- tunnise koolituse „Õpetaja professionaalse tegevuse alused HEV laste arendaval õpetamisel” ja Tartu õppekeskus 160- tunnise eripedagoogika-koolituse; defektoloogi erialaga õpetaja on läbinud Tallinna Ülikoolis koolituse „Õpiabirühma ja väikeklassi võimalusi õpilase arengu toetamiseks” (78 tundi) ning veel TTÜ „ Nutiabi õpetajale hariduslike erivajadustega õpilastetoetamiseks” (26 tundi) ja Tiigrihüppe SA „Hariduslike erivajadustega õpilaste õpe ja IKT” (20 tundi) ; üks õpetaja on läbinud 160-tunnise ja üks 680-tunnise parandusõppe koolituse; üks õpetaja on läbinud Tiigrihüppe SA koolituse „Hariduslike erivajadustega õpilaste õpe ja IKT” (20 tundi), TLÜ-s „Lugemisraskused esimeses kooliastmes” (52 tundi) ja TLÜ „Õpiabirühma ja väikeklassi võimalusi õpilase arengu toetamiseks” (78 tundi). Kaks õpetajat, kellel on kvalifikatsiooninõuded tulenevalt haridus- ja teadusministri 29.08.2013 määruse nr 30 „Direktori, õppealajuhataja, õpetajate ja tugispetsialistide kvalifikatsiooninõuded“ § 3 lg 1 täitmata ja kes töötavad tähtajalise lepinguga 11.01.2016 kuni õppeaasta lõpuni, on osalenud lühematel pedagoogikaalastel koolitustel.

- 6) Eesti keele tugiõppe õpetajatena töötab koolis neli kogemustega õpetajat. Kahel õpetajal on klassiõpetaja haridus, kusjuures üks neist on läbinud 160-tunnise koolituse Tartu Ülikooli juures „Õppekeelest erineva emakeelega õpilase õpetamine” ja teine õpetaja on osalenud mitmetel lühematel HEV-õpilase õppega seotud koolitusel; üks tugiõppe õpetaja on eesti keele ja kirjanduse õpetaja ning üks õpetaja Tallinna Ülikooli lõpetanud „Eesti keele kui võõrkeele ja eesti kultuuriloo õpetaja”. Kõik eesti keele tugiõppe õpetajad olid tutvunud Maie Solli ja Mai-Liis Palginõmm poolt koostatud materjaliga „Õppekeelest erineva emakeelega õpilane koolis“.

2.2.7. Haridusliku erivajadusega õpilastele rakendatavad tugimeetmed

- 1) Tugimeetmed, mida koolis rakendatakse HEV-õpilase toetamiseks on suures osas samad, mida rakendatakse kõikide õpilaste arengu toetamiseks. Õiendi punktis 2.2.1 nimetatutele lisanduvad kooliks ettevalmistusrühm; käitumise tugikava koostamine; õpiabi-tugikomisjon; konsultatsioonid koolist väljaspool asuvate spetsialistidega (lastekaitsepspetsialist, arstid, psühholoogid, noorsoopolitsei jne); KOV- valla laste hoolekandekomisjoni suunamine; koostöö Rajaleidja keskuste spetsialistidega, nõustamise korraldamine; Rajaleidja nõustamiskomisjoni suunamine.
- 2) Tugimeetmete rakendamisel eristatakse Tapa Gümnaasiumis kolme tasandit, kus iga eelnev tasand loob pinnase järgneva tõhusamaks toimimiseks.
- 3) Esimesel tasandil toimub klassijuhataja ja aineõpetajate poolt õpilase erivajaduse märkamine ja esmane sekkumine. Vajadusel kaasatakse õpilasega varem tegeleunud spetsialiste. Tegevusteks on vestlus õpilasega ja vajadusel lapsevanemaga, õpilasele individuaalsuse kaardi avamine, vajalike esmaste tugimeetmete määratlemine ja rakendamine, rakendatud meetmete mõjususe hindamine. Individuaalse vaatluse kaardi avamise kohustus on koolis klassijuhatajal, keda abistavad kaardi täitmisel HEV-koordinaator ja eripedagoog.
- 4) Kooli tuleva lapse juures on oluliseks koolivalmiduskaart. Vestlusest õppejuhiga selgus, et mitte kõik vanemad ei esita koolivalmiduskaarti kooli. Järelevavalve käigus esitati küsimus, mida peaks kool tegema koolivalmiduskaardiga, kui õpilane lahkub koolist. Praegune seadusandlus seda ei reguleeri, kuid lapse huvidest lähtuvalt võiks koolivalmiduskaardi (vähemalt nooremate õpilaste puhul) anda lapsevanemale tagasi ettepanekuga esitada see ka uues koolis.
- 5) Teisel tasandil toimub õpilaste vajaduste väljaselgitamine kooli tugispetsialistide poolt ja eriabi kooli tasandil. Kaasatakse aineõpetajad, klassijuhataja, õpilasele rakendatud tugimeetmete esindajad. Analüüsitakse eelmise astme tulemusi ja selgitatakse välja mitterahuldavate tulemuste tekkimise põhjused. Teisel tasandil toimuvad kindlasti vestlused õpilase ja lapsevanemaga, täiendatakse regulaarselt individuaalse vaatluse kaarti, määratletakse ja rakendatakse vajalikud tugimeetmed, hinnatakse meetmete mõjusust. Teise tasandi võrgustikutööd koordineerib üldjuhul HEV-koordinaator, fikseerib klassijuhataja.
- 6) Kui tugimeetmete rakendamine kahel esimesel tasandil ei ole tulemusi andnud, pöördatakse juba kooliväliste tugisüsteemide poole. Ka sellel tasandil on kaasatud aineõpetaja(d), klassijuhataja, õpilasele koolis rakendatud tugimeetmete esindajad. Analüüsitakse eelmise astme tulemusi ja püütakse välja selgitada mitterahuldavate

tulemuste tekkimise põhjused. Luuakse laiendatud tugivõrgustik. Koostööd koordineerib ja fikseerib HEV-koordinaator.

2.2.8. Lisaõpe eesti keele õppimiseks

2.2.8.1 Eesti keele lisaõppe vajadus

- 1) Vestlustest kooli pedagoogidega selgus, et Tapa Gümnaasiumis on alati õppinud mitte eesti (enamasti vene) koduse keelega õpilasi.
- 2) 2015/2016. õppeaastal on EHISe andmetel põhikoolis 31 (7 % põhikooli õpilastest) vene koduse keelega õpilast ja 23 (5 %) eesti-vene koduse keelega õpilast. Gümnaasiumis õpib 14 (14% 10.-12. klassi õpilastest) vene koduse keelega õpilast.
- 3) EHISesse on andmed koduse keele kohta kantud õpilase kooli vastuvõtu avalduse alusel. Vestlusest direktori ja õppejuhiga selgus, et vanemad soovides rõhutada eesti keele olulisust märgivad mõnikord koduseks keeleks eesti keele vaatamata sellele, et kodus räägitakse põhiliselt vene keelt.
- 4) Õpetajad tõid näiteid, kuidas vene koduse keelega õpilasel võib tekkida arusaamatusi just suhtlustasandil (näiteks eestikeelsetest kõnekäändudest ja lühikestest repliikidest arusaamine).
- 5) Koolis loetakse HEV-õpilaseks ja toetatakse õppekeelest erinevast kodusest keelest tulenevalt neid õpilasi, kellel on raskusi õppetöös ja suhtlemisel, sest on võimalik, et kuigi õpilane on vene koduse keelega perest, ei ilmne see koolis õppetöös ja suhtlemises mingil moel.
- 6) Tapa Vene Põhikoolis (kuni 2015. aastani Tapa Vene Gümnaasiumis) on võimalik alates 1. klassist õppida keelekümblusega klassis. 2013. aastal Tapa Vene Gümnaasiumis teostatud järelevalve andis kinnitust keelekümbluse heast rakendamise ja korraldusest. Käesoleva järelevalve käigus selgus aga, et igal aastal on mõni õpilane tulnud vene õppekeelega koolist eesti õppekeelega kooli. Vesteldes õpilastega ja tundes huvi, miks nad on tulnud eesti õppekeelga põhikooli, oli kõikidel juhtudel vastuseks, et
  - eestikeelses koolikeskkonnas on eesti keele omandamine parem,
  - vaatamata sellele, et eesti keeles õppimine on raskem, annab see tulevikule mõeldes parema tulemuse (tuleviku all ei mõeldud ainult õpinguid gümnaasiumis vaid ka elus toimetulekut).

Kui III kooliastme õpilastel oli eesti õppekeelega kooli ületuleku soov ka endal, siis I kooliastme õpilaste puhul on arvatavasti tegemist vanemate sooviga.

Järelevalve ajal õnnestus rääkida ühe lapsevanemaga, kelle laps käib vene õppekeelega lasteaias ja läheb sügisel kooli. Nimetatud pere paneb juba teise lapse eesti keelega kooli samadel põhjustel, mis on kirjas õpilaste vastustes.

2.2.8.2. Eesti keele lisaõppe korraldamine

Eesti keele lisaõppega alustati Tapa Gümnaasiumis juba 2013/2014. õppeaastal, mil kooli tuli Tapa Vene Gümnaasiumist korraga rohkem õpilasi, kellel eesti keelest arusaamine ja rääkimine olid rasked. Eelnevast tulenevalt otsustati lisaks konsultatsioonitundidele hakata regulaarselt andma õpilastele eesti keele lisaõpet.

Koolis toetatakse õppekeelest erinevast kodusest keelest tulenevalt kõiki õpilasi, kellel klassiõpetajad ja aineõpetajad on märganud raskusi õppetöös ja/või suhtlemisel. Neile õpilastele püütakse kooli tugisüsteemide kaudu pakkuda parimal võimalikul viisil tuge, millest oluliseks on eesti keele lisaõpe ja mida koolis nimetatakse eesti keele tugiõppeks.

Järelevalve käigus selgus, et

- 1) kõikidele õpilastele, kellele on koostatud IÕK eesti keele õppe toetamiseks, rakendatakse ühe meetmena kahte eesti keele tugiõppe tundi nädalas. Eesti keele tugiõppe tunnid toimuvad kooliastmeti.
- 2) 2015/2016. õppeaastal saab eesti keele tugiõpet kokku 25 õpilast, mis moodustab 37% õppekeelest erineva koduse keelega õpilastest. Tugiõppe eesmärk on aidata rikastada sõnavara, õigete sõnavormide moodustamist ja nende kasutamist suulises ja kirjalikus suhtlemises, anda teadmisi Eestimaa ja eestlaste kohta, võimaldada läbi keeleoskuse paranemise integreeruda sujuvalt eestikeelsesse õpi- ja suhtluskeskkonda.
- 3) tundide külastus näitas, et eesti keele tugiõppeõppe tundides kasutatakse valdavalt suulist kõnet ja suhtlemist, aga õpilastele anti ka lugemisülesandeid. Õpilasetel oli tunnis võimalik avaldada ja põhjendada oma arvamust. Õpetajate sõnade järgi lähtutakse teemade valikul sageli vastavate klasside eesti keele ainekavast.
- 4) eesti keele tugiõppes juhendatakse enamasti õppekava üldistest eesmärkidest ja üldpädevuste kujundamisest, sest eesmärk on toetada õpilase suhtluskeele arengut ja julgustada teda rohkem eesti keelt kasutama nii koolis kui ka igapäevaelus.
- 5) tugiõpe annab õpilasele rohkem võimalusi praktiseerida eesti keele kasutamist, sest rühmad on väikesed ja õpilaste keeleoskus on võrdsel tasemel ning seetõttu on võimalusi ja julgust aktiivselt osaleda ja kaasa rääkida rohkem.
- 6) tugiõppe õpetaja teeb koostööd aineõpetajatega, et kasutada aineõpetuse temaatikat ka eesti keele tugiõppes, näiteks lõimitakse tugiõppesse kirjanduse, inimese- või loodusõpetuse teemasid.
- 7) vestlustest õpetajatega selgus, et nad on tuttavad 2011. aastal Maire Solli ja Mai Liis Palginõmme poolt koostatud materjaliga „Õppekeelest erineva emakeelega õpilane koolis“ ja lisaks ka teiste materjalidega SA Innove kodulehelt „Muu kodukeelega laps“. Üks õpetaja kasutab ülesandeid Miksikese keskkonnast.
Üks õpetaja kasutab T.Õunapuu "Sõnavorm ja kõne" 7.klassile ja selle juurde kuuluvat töövihikut, E.Kraut jt "Eesti õigekeel" - õpik gümnaasiumile, A.Metsa "Sulle, õpetaja", eesti suhtluskeele õpik kesktasemele, sobivaid artikleid Virumaa Teatajast, internetist jm.
Veel nimetasid õpetajad järgmisi materjale: Kingisepp, L., Kärtner, P. „Mängime ja keel saab selgeks!“, Keeleõppemängude kogumik (2011); Kitsnik, M., „Kirjuta mulle“, Eesti keele õpet toetav materjal kirjutamisoskuse arendamiseks A1 ja A2 tasemel (2010); Keskkonnahariduslike keelekümbelprogrammide kogumik (2013); Kütimets, K., Puik, T., Eesti keele õpiabi harjutusi 1.-4. klass (2012); Org, H., Vahar, Õ, Grammatika? Jah, rõõmuga!“, Eesti keele õpet toetav materjal.
Kasutatakse ka logopeedide poolt väljaantud lugemistekste 1.-4. klassi õpilastele.

2.2.8.3. Õppekeelest erineva koduse keelega õpilastele individuaalse õppekava koostamine

„Põhikooli ja gümnaasiumiseadus“ § 18 lg 1 sätestab, et kool võib teha õpilast õpetades muudatusi või kohandusi õppeajas, õppesisus, õppeprotsessis ja õppekeskkonnas. Kui muudatuste või kohandustega kaasneb nädalakoormuse või õppe intensiivsuse oluline kasv või kahanemine võrreldes kooli õppekavaga või riiklikes õppekavades sätestatud õpitulemuste vähendamine või asendamine, tuleb õpilasele koostada riiklikes õppekavades sätestatud korras individuaalne õppekava.

Järelevalve käigus selgus, et

- 1) kõigile õpilastele, kelle kodune keel on õppekeelest erinev ja kelle eesti keele oskus vajab toetamist erinevate ainete omandamisel, koostatakse IÕK vastavalt „Põhikooli ja gümnaasiumiseaduse“ § 18 lg 1.
- 2) „Põhikooli ja gümnaasiumiseaduse“ § 18 lg 2 alusel lubatud IÕK rakendamist nõustamiskomisjoni otsusega koolis ei ole kasutatud.
- 3) vastavalt seaduses ettenähtud korrale kooskõlastatakse IÕK rakendamine lapsevanemaga. Direktor on kinnitanud IÕK-d vastavalt tugiõppe gruppidele.
- 4) IÕK-s on kirjeldatud eraldi punktides IÕK rakendamise põhjused; õpilase pedagoogilis-psühholoogiline kirjeldus; erisused õppesisus ja õpitulemustes, rakendatavad meetmed või õppe läbiviimise eritingimused; IÕK rakendamise aeg ja tulemuste hindamise kord; IÕK koostamise ja täitmisega seotud isiskud ja nende kohustused. Koostatud IÕK-d olid ülevaatlikud, informatiivsed, mahtudes ära kahele A4 leheküljele.
- 5) vastavalt õpilase IÕK-s kehtestatud erisustele arvestavad õpetajad ainetundides vene koduse keelega õpilastega. Näiteks on pinginaabriks õpilane, kes saab aidata keele mõistmisel. Tundides oli näha ja kuulda, kuidas õpetajad parandasid õpilaste kõnekeelt, pakkusid iseseisva töö ajal õpilasele abi. Õpetajad toetasid vastamist abistavate sõnade või küsimustega, selgitasid mõisteid kasutades erinevat sõnavara, peegeldasid õpilase vastust. Õpetajate sõnade kohaselt võimaldatakse vajadusel õpilasele tema keeleoskusest tulenevalt kasutada sõnaraamatut, eesti keele tundides pakutakse neile lihtsamaid tekste, vajadusel antakse täiendavaid selgitusi jms.
- 6) vene koduse keelega õpilastel on lisaks võimalik osaleda konsultatsioonitundides, pikapäevarühmas ning õpiabirühmas, kus nende eesti keele õppimist samuti toetatakse ning aidatakse mõista õpitavat.

Haridus- ja teadusministri 15.12.2015 määruse nr 54, „Tasemetööde ning põhikooli ja gümnaasiumi lõpueksamite ettevalmistamise ja läbiviimise ning eksamitööde koostamise, hindamise ja säilitamise tingimused ja kord ning tasemetööde, ühtsete põhikooli lõpueksamite ja riigieksamite tulemuste analüüsimise tingimused ja kord“ § 5 lg 1 ja § 16 lg 1 alusel on võib kooli direktor võimaldada hariduslike erivajadustega tasemetöö sooritajale või põhikoolilõpetajale eksamitöö tegemiseks tema erivajadusest tulenevalt loetletud eritingimust.

Vestlusest õppejuhiga selgus, et eelmisel õppeaastal olid kahele põhikooli lõpetajale eritingimused määratud muu koduse keele tõttu (õpilased said kasutada lisaega ja sõnaraamatut).

Käesoleval, 2015/2016. õppeaastal on õppekeelest erinevast kodusest keelest tulenevatest erivajadusest lähtuvalt taotletud põhikooli lõpueksamitel kolmele õpilasele eritingimused (pikendatud sooritusaeg, vajadusel täiendavad õppevahendid (sõnaraamat), eksamiülesannete ja töökorralduste täpsemat selgitamist).

Tasemetööde puhul ei olnud see varem määrusega sätestatud.

Haridus- ja teadusministri 15.12.2015 määruse nr 54 § 10 lg 6 ütleb, et õpilane, kelle õppekeel ei ole eesti keel, kes õpib keelekümblusklassis või kes asus eesti õppekeelega kooli või klassi õppima viimase kuue õppeaasta jooksul enne eksami toimumist, võib põhikooli lõpus eesti keele eksami asemel sooritada eesti keele kui teise keele eksami. See tähendab, et õpilane, kes tuli vene õppekeelega koolist üle II või III kooliastmes, võib sooritada eesti keele kui teise keele eksami, kuid õpilane, kes tuli I kooliastmesse ei või sooritada eesti keele kui teise keele eksamit.

Vabariigi Valitsuse 06.01.2011 määruse nr 2 „Gümnaasiumi riiklik õppekava“ § 18 lg 4 alusel võivad õpilased, kes on lõpetanud põhikooli vene õppekeelega koolis ja asunud õppima eesti õppekeelega gümnaasiumisse või kes on vene õppekeelega gümnaasiumist asunud õppima eesti õppekeelega gümnaasiumisse, valida kas sooritavad eesti keele või eesti keele teise keelena riigieksami.

Järelevalve ajal selgus, et koolis sooritab 2015/2016. õppeaastal eesti keel teise keelena lõpueksamit kaks gümnaasiumi lõpetajat ja kaks põhikooli lõpetajat, eelmisel õppeaastal üks gümnaasiumi lõpetaja.

Vestlustes kooli direktori ja õppejuhiga leidsime, et põhikooli lõpus võiksid kõik eesti keelest erineva koduse keelega õpilased valida, kas nad sooritavad eesti keele või eesti keele teise keelena eksami, kusjuures eelnevalt peaks eesti õppekeelega koolis olema rakendatud IÕK või eesti keele kui teise keele õpe.

2.2.8.4.Eesti keele lisaõppe rahastamine

- 1) Eesti keele lisaõpet rahastati 2013/2014. ja 2014/2015. õppeaastal valla poolt koolile HEV-õpilaste õppele ette nähtud rahadest. Kuna seoses õpiraskustega õpilaste klasside moodustamisega vähenes mõnel määral õpiabirühmade arv, siis oli eesti keele tugiõppeks võimalik ressursse leida kooli eelarvest.
- 2) 2015. aastal sai kool eesti keel teise keelena õppeks riigipoolset toetust 2200 eurot, mis oli arvestatud põhikooli õpetajate palgaraha hulka ja millest jätkub ligikaudu 250-270 õpetajatunniks. Tapa Gümnaasiumis, kus toimub nädalas 8 eesti keele tugiõppe tundi, jätkus sellisest toetusest üheks aastaks.
- 3) 2016. aastal tuleb vallal ja koolil jälle leida eesti keele õppe toetamiseks omavahendid. Seega võib öelda, et riigipoolne toetus eesti keele õppe toetamiseks ei taga eesti keele lisaõppe jätkusuutlikkust.
- 4) Vallavanem rõhutas vestluses vajadust toetada õppekeelest erineva koduse keelega õpilaste eesti keele õppimist ja avaldas lootust, et vald annab selles osas endast parima.

- 5) Riik rahastab küll vene õppekeelega koolides keelekümblust, samas on Tapa näide, et õpilased tulevad selleks, et veel paremini omanda eesti keel, keelekümbluskeskkonnast eestikeelsesse õppekeskkonda.

2.2.8.5. Kooli õppekeelest erineva koduse keelega õpilaste emakeele ja -kultuuriõppe toetamine

Vabariigi Valitsuse 19.08.2010 määrus nr 116 „Keele- ja kultuuriõppeks võimaluste loomise tingimused ja kord“ § 5 lg 1 alusel võimaldab eesti õppekeelega kool õpilasel emakeelt õppida A-võõrkeelena, kui õpilase emakeel kuulub koolis õpetatavate A- või B-võõrkeelte hulka.

Järelevalve käigus selgus, et

- 1) Tapa Gümnaasiumi põhikoolis õpitakse A-keelena inglise keelt ja B-keelena vene või saksa keelt, kusjuures inglise keel on olnud ka mitte eesti koduse keelega õpilaste vanemate soov. 6. klassis saab õpilane oma soovist lähtuvalt valida vene või saksa keele vahel.
- 2) vene keele gruppides 6.-9. klassini on 11 vene koduse keelega õpilast. Vestlustest vene keele õpetajatega selgus, et nende õpilaste jaoks ei ole koostatud direktori poolt kinnitatud IÕK-d, kuid õpetajad rakendavad neile õpilastele ülejäänud grupist erinevaid materjale ja õppemeetodeid: grammatika õppimiseks kasutatakse raskemaid tekste; õpilastele antakse iseseisvalt lugeda venekeelseid tekste, mille põhjal nad teevad kaasõpilastele ettekande; jms. Põhjusena, miks vene koduse keelega õpilane valis teise võõrkeelena just emakeele, nimetati esimesena lihtsama tee valikut. Õpilased ise ei nimetanud vajadust emakeeles lugemine ja kirjutamine selgeks saada.
- 3) saksa keele õppimise põhjusena nimetasid õpilased, et vene keel saab kodus selgeks ja saksa keel annab seega juurde ühe võõrkeele oskuse.
- 4) 10. klassi õpilased, kes olid lõpetanud Tapa Vene Gümnaasiumi, olid õppinud juba põhikoolis lisaks eesti keel teise keelena kahte võõrkeelt: inglise ja saksa keelt. Asunud õppima eesti õppekeelega gümnaasiumisse, jätsid nad teiseks võõrkeeleks saksa keele Valikainena õpib osa neist edasi ka vene keelt.

Vabariigi Valitsuse 19.08.2010 määruse nr 116 „Keele- ja kultuuriõppeks võimaluste loomise tingimused ja kord“ § 3 lg 1 ja lg 2 kohaselt, mis sätestavad keele- ja kultuuriõppe sisseseadmise, korraldab kool põhiharidust omandavatele õpilastele vähemalt kahe õppetunni ulatuses nädalas valikainena keele- ja kultuuriõpet, kui selleks on kooli direktorile kirjaliku taotluse esitanud vähemalt kümne sama emakeelega õpilase lapsevanemat (eestkostjat) ja kui sama keele- ja kultuuriõppe korraldamiseks on esitatud vähem kui kümme taotlust, otsustab kool keele- ja kultuuriõppe võimaldamise koostöös valla- või linnavalitsusega.

Järelevalve käigus selgus, et

- 1) kooli direktorile ei olnud laekunud avaldusi keele- ja kultuuriõppe korraldamiseks.
- 2) I kooliastme klassidel on tihedad sidemed vene õppekeelga kooliga, kus ühiste ürituste käigus tutvutakse ja tutvustatakse vastastikku eesti ja vene kultuuri.
- 3) kooli võõrkeelte ainepäevade(nädala) raames on igal aastal tutvustatud teiste keelte ja kultuuride seas ka vene keelt ja kultuuri. Vestlustes koolijuhhi ja õppejuhiga leiti, et

edaspidi võiks, arvestades vene keelt kõnelevate õpilaste hulka koolis, korraldada rohkem vene keelt ja kultuuri tutvustavaid üritusi.

2.2.8.6. Mitte eesti koduse keelega õpilaste vanemate seast läbi viidud küsitluse tulemused

2013. aastal ja 2015. aastal viidi koolis läbi rahulolu-uuring muukeelsete laste vanematele. 2015. aastal saabus küsitluslehtedest tagasi 25% ja statistilist kokkuvõtet neist ei tehtud.

2013. aastal oli vastajaid 1.-10. klassini kokku 23. Küsimused olid esitatud nii eesti kui ka vene keeles; kokkuvõttes tehti 1.-4. klassi, 5.-6. klassi ja 7.-10. klassi vanemate osas eraldi. Hinnangud anti 5-astmelisel skaalal täiesti nõus, ... , pole üldse nõus. Üksikud vastused olid 3-d, st ei oska öelda, ülejäänud väidetega oldi täiesti või pigem nõus. Kokkuvõttes näitasid, et lapsevanemad

- on kooliga rahul (lisatud näiteks: lapsele meeldib seal õppida, õpib paremini eesti keelt; laps saab hea hariduse; perspektiivis õppida riigikeeles; laps käib meeleldi koolis, ...)
- suhted õpilaste vahel on head (klassikaaslased on üksteisele toeks; minu laps suhtleb paljudega; last ei norita, ..)
- suhted õpilaste ja õpetajate vahel on head (laps läheb kooli hea meelega; õpetajad on vastutulelikud, laps räägib kodus, et õpetaja on hea; õpetaja mõistab last,..)
- täiendavad eesti keele tunnid aitavad lapsel koolis paremini hakkama saada (laps saab uusi eesti keele sõnu; loodan, et aitavad; mida rohkem minu laps suhtleb eesti keeles, seda kergem on tal elus; minu laps õpib seal rohkem grammatikat, ..)
- õpetajad selgitavad õppeaineid arusaadavalt ja arvestavad lapse eesti keele taset (kuna minu laps õpib koolis 1. klassist alates, siis arvan, et ta saab kõigest aru; mitte kõik õpetajad selgitavad nii, et arvestavad eesti keele taset; laps saab lisaks selgitusi; laps saab hästi eesti keelest aru, ..)
- koduste tööde maht on lapsele jõukohane (mõned ained on minu lapse jaoks rasked; jõukohane; teeme kodus lisatööd; ei anta liiga palju õppida ja ta ei väsi ära,...)
- laps saab vajadusel konsultatsioone (abi on piisavalt; laps käib pikapäevarühmas; kui vaja, siis saab; võimalik, täpselt ei tea; alati on võimalik parandada hindeid ja saada konsultatsioone)

III KOKKUVÕTE

Haldusjärelevalve eesmärk oli saada ülevaade, kas ja kuidas on loodud igale õpilasele, sealhulgas õppekeelest erineva koduse keelega õpilasele, arenguks vajalik eakohane, positiivselt mõjuv ning arendav õppe- ja kasvukeskkond, kas ja kuidas toetatakse haridusliku erivajadusega õpilasi, sealhulgas õppekeelest erineva koduse keelega õpilasi, ning kuidas on koolis korraldatud eesti keele lisaõpe.

Järelevalve käigus selgus, et

- 1) Tapa Gümnaasiumis on loodud õpilase arenguks eakohane, positiivselt mõjuv ja arendav õppe- ja kasvukeskkond.
- 2) Kooli õppe- ja kasvatustöö korraldus ning õppe- ja kasvatustöö alusdokumendid peegeldavad ühtset lähenemist õpilase igakülgsele arendamisele ning õpilase õppe- ja arengu toetamisele, sealhulgas haridusliku erivajadusega õpilase toetamisele.

Regulaarselt hinnatakse koolis hetkeolukorda (rahuloluküsitlused, uuringud), analüüsitakse trende, tehakse täiendusi ja muudatusi õppe- ja kasvatustöös.

- 3) Tapa Gümnaasiumi 528 õpilasest ligikaudu 13% ei ole koduseks keeleks ainult eesti keel. Kooli 29 klassikomplektist ainult kahe klassi kõikidel õpilastel on kooli õppekeel ka koduseks keeleks. Põhikooli õpilastest on 1. klassis on asunud kooli õppima 70% mitte eesti koduse keelega õpilastest, 30% on asunud õppima hiljem. Gümnaasiumis asus 2015/2016. õppeaastal õppima 9 vene õppekeelega põhikooli lõpetajat, 11. ja 12. klassis on kokku viis vene õppekeelega põhikooli lõpetajat.
- 4) Koolis on 8% õpilasi (43 õpilast), kelle kodune keel ei ühiti õppekeelega, kuid kellel ei ole õpiraskusi, kes on hästi sotsialiseerunud ning kes suhtlevad eesti keeles vabalt.
- 5) Koolis on 4,7% õpilasi (25 õpilast), kelle kodune keel on õppekeelest erinev ja kelle eesti keele oskus takistab erinevate ainete omandamist ja kelle eesti suhtluskeel on tagasihoidlik.
- 6) Kooli eelmise, 2008. aastal toimunud järelevalve tulemusena oli üheks ettepanekuks jätkata loodud heade tugisüsteemide toimimist ja edasiarendamist vastavalt kooli arengukavale. Sel ajal rakendati koolis vastavalt kehtinud korrale järgmisi tugimeetmeid: individuaalsed ainekonsultatsioonid, individuaalne õppekava, parandusõpe, logopeediline abi, psühholoogi konsultatsioon, sotsiaalpedagoogi konsultatsioon, tunnirahu klass, pikapäevarühm, koduõpe, individuaalne õppekava, muu (koostöö lapsevanemaga, koolikohustuse täitmise nõukoda, konsultatsioonid koolist väljaspool asuvate spetsialistidega, KOV, nõustamiskomisjon, alaealiste komisjon).
- 7) Õppeaastal 2015/2016 on koolis kasutuses kõik kaheksa aastat tagasi rakendatud meetmed, juurde on tulnud õpiraskustega õpilaste klassid (2009/2010. õa), väikeklass (2015/2016. õa), eesti keele tugiõpe (2013/2014. õa), suurenenud on lihtsustatud õppekava alusel õppivate õpilaste arv. Koolis on rakendatud HEV- koordinaator ja osaliselt eripedagoog-nõustaja.
- 8) Tapa Gümnaasiumis toetatakse igakülgset kõigi õpilaste, sealhulgas õppekeelest erineva koduse keelega õpilaste arengut. Kooli uuendatud õppekava rakendamise eesmärk suurendada õppeainete lõimingut, vähendada õpilaste koormust.
- 9) Eesti keele õppe toetamiseks rakendatakse järgmisi meetmeid:
  - kõikidele õpilastele, kelle kodune keel on õppekeelest erinev ja kelle eesti keele oskus vajab toetamist erinevate ainete omandamisel ja sotsialiseerumise parandamiseks, on koostatud individuaalne õppekava;
  - individuaalse õppekava alusel rakendatakse erisusi ainetundides ja toetatakse muul viisil keeleõpet;
  - nooremad õpilased on kaasatud pikapäevarühma töösse, kus oluliseks tegevuseks on abi õppeülesannete täitmisel ja järgmiseks koolipäevaks valmistumiseks;
  - igas kooliastmes on moodustatud grupid eesti keele tugiõppeks, kus praktiseeritakse kõnekeelt ja harjutatakse eestikeelse teksti kuulamist;
  - õpilased on kaasatud tunnivälisesse tegevusse, sh kooli ajalehe, kooli raadio toimetusse.

- 10) Õppekeelest erineva koduse keelega õpilastele rakendatud eesti keele tugiõpe tundides kasutavad õpetajad väga erinevaid õppematerjale. Olulise allikana nimeti SA Innove kodulehel antud suuniseid ja allikaid
- 11) Vene koduse keelega õpilastest õpivad põhikoolis vene keelt 11 õpilast. Ülejäänud vene koduse keelega õpilased on avaldanud soovi ja õpivad teise võõrkeelena saksa keelt. Vene emakeele õppe toetamiseks diferentseerivad õpetajad vene keele tundides tööd ja annavad õpilastele lisaülesandeid.
- 12) Tapa Gümnaasiumi kogemus näitab, et paljud õpilased eelistavad õppimist eesti õppekeelega koolis vene õppekeelega koolis keelekümbluse metoodika järgi õppimisele. Samas panustab riik rohkem keelekümblusesse kui eesti keele õpetuse toetamisele.

IV ETTEPANEKUD

Tapa Gümnaasiumi direktorile

- 4.1. Pöörata enam tähelepanu sellele, et aineõpetajad arvestaksid kindlasti õppekeelest erineva koduse keelega õpilastele individuaalse õppekavaga ettenähtud erisusi.
- 4.2. Suunata õppetoolide juhte ja õpilasesindust korraldama ettevõtmisi, mis toetaksid erinevate kultuuride (sealhulgas vene kultuuri) tundmaõppimist.
- 4.3. Võimalusel viia gümnaasiumis vene koduse keelega õpilaste jaoks nende emakeele õppimise toetamiseks valikainena sisse vene keele ja kirjanduse kursused.

V ETTEKIRJUTUSED

Ettekirjutusi ei ole

Maaja Valter
Lääne-Viru Maavalitsuse
haridus- ja sotsiaalosakonna inspektor